

УДК 655.06:001]:[061.2:001]:061.2:[001+271.4]-048.87](477.83/86)
“192/193”

**НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО імені ШЕВЧЕНКА
І БОГОСЛОВСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО:
ВИМІРИ СПІВПРАЦІ У 20–30-х роках ХХ ст.**

Марія Пірко

*PhD, науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6028-0153>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2023-15\(31\)-6](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2023-15(31)-6)

Проаналізовано наукову і видавничу співпрацю членів Наукового товариства імені Шевченка та Богословського наукового товариства у 20–30-х роках ХХ ст. на основі друкованої продукції цих установ. Низка їхніх видань висвітлює характер діяльності товариств, визначає їхню роль і місце в тогочасному суспільно-культурному житті, а також була запорукою успішного розвитку і процвітання українства, репрезентації національної науки на світовій арені.

Періодика і наукова література НТШ і БНТ містять ґрунтовні дослідження богословів, істориків, літературознавців, мовознавців, громадських та культурних діячів старшого й молодшого покоління, доповнені хронікою подій та ілюстративним матеріалом. Друковані видання викликали зацікавлення учених і широкого кола інтелектуалів – світських та духовних, що засвідчують численні відгуки про них у пресі.

Ключові слова: *Наукове товариство імені Шевченка, Богословське наукове товариство, «Хроніка НТШ», тримісячник «Богословія», книжкова серія «Праці Богословського наукового товариства», релігійна наукова література, українська наука.*

Постановка проблеми. В еволюції суспільної думки і формуванні суспільної свідомості українців у Польщі в 20–30-х роках ХХ ст. помітну роль відіграла українська наука, поступ якої в тогочасних умовах відбувався у безпосередньому зв’язку з національно-визвольним рухом і розвивався всупереч несприятливим обставинам та політиці польської влади. Найбільш ефективною і

раціональною формою її організації в період між двома світовими війнами була діяльність громадських наукових осередків, зокрема Наукового товариства імені Шевченка (далі – НТШ, Товариство), яке постало у 1892 р., після реорганізації Літературного товариства імені Шевченка у Львові (1873), і досить швидко перетворилося на всеукраїнський науковий та культурний центр. На початку ХХ ст. НТШ уже фактично виконувало функції української академії наук в умовах бездержавності. У 1920–1930-х роках діяльність світської інтелігенції Галичини суттєво обмежили адміністративний контроль та заборони польських урядів. Натомість Українська греко-католицька церква (УГКЦ), яка не раз засвідчувала свою незалежність від державної влади й панівних політичних сил у важкий для народу час, подавши приклад витривалості та національної гідності, мала дещо більшу свободу (згодом санкціоновану ще й постановами конкордату¹) і певні матеріальні засоби для наукової та видавничої активності. На такому суспільно-політичному тлі українське духовенство розуміло, що в ХХ ст., як і в минулу добу, за «Руської Трійці», йому вкотре відведено провідну роль у національному житті регіону. Це зумовило появу спеціалізованого центру – Богословського наукового товариства (далі – БНТ, товариство). Відповідні кадри для такої інституції, завдяки діяльності митрополита Андрія Шептицького, вже були виховані в західних університетах, Духовній семінарії у Львові, згодом – Богословській академії.

Консолідуючи найкращі наукові сили, два товариства спрямовували дослідницьку та видавничу діяльність на популяризацію рідної мови і культури, науки богословської та світської. Вони взяли на себе відповідальність зберігати і поширювати культурні цінності, формувати духовний клімат, подолати песимістичні настрої, творити ідеологічні та світоглядні переконання населення. Наукові праці членів НТШ і БНТ не оминули увагою жодної події, що мала вагомий вплив на культурно-історичний розвиток суспільства, жодного діяча, який плідно працював у тій чи іншій галузі українознавства.

Актуальність цього дослідження зумовлена потребою аналізу видавничих досягнень (періодичних видань, серійних збірників,

¹ У міжвоєнний період Греко-католицька церква провадила діяльність у межах конкордату 1925 р. між польською владою й Апостольським престолом у Ватикані, який надавав автономні права для Католицької церкви, зокрема і для греко-католиків, щоправда, не повністю.

монографій, матеріалів конференцій) провідних наукових осередків Галичини в першій половині ХХ ст., які ґрунтували роботу на національній ідеї і мали на меті сприяти розвитку української науки, освіти і культури. Низка їхніх друків висвітлює характер діяльності товариств, визначає їхню роль і місце в тогочасному суспільно-культурному житті, а також сприяла організаційному зв'язку НТШ і БНТ з установами за кордоном, була запорукою успішного розвитку і процвітання українства, репрезентації національної науки на світовій арені. Змістове наповнення такої наукової літератури, доповненої хронікою подій та ілюстративним матеріалом, стає цінним джерелом для науковців світських і богословських дисциплін, сприяє поглибленню патріотизму сучасних українців та утвердженню української ідентичності в часі російсько-української війни ХХІ ст.

Метою дослідження є висвітлити наукову і видавничу співпрацю членів НТШ і БНТ у 20–30-х роках ХХ ст. на основі видавничої продукції цих установ, аналізу їхніх текстів, відгуків про них у періодиці, екскурсів до сучасних публікацій, у яких порушено проблематику діяльності наукових осередків Галичини в умовах бездержавності.

Об'єкт дослідження – книжкові та періодичні видання НТШ і БНТ, які зберігаються у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Розглянуто тримісячник «Богословія», вибрані книги серій «Видання “Богословії”» та «Праці Богословського наукового товариства», збірники матеріалів конференцій.

Аналіз джерел, досліджень та публікацій. Емпіричну базу роботи становлять періодичні видання Наукового товариства імені Шевченка, зокрема «Записки НТШ», «Хроніка НТШ», щоденна газета «Діло», літературно-науковий журнал «Дзвони», що виходив у Львові за підтримки митрополита Андрія Шептицького. Використано джерельні матеріали, що зберігаються в особистому фонді Йосафата Скрутня в Центральному державному історичному архіві України у м. Львові, про діяльність Богословського наукового товариства у Львові та деяких його членів.

Історія, наукова та видавнича діяльність Наукового товариства імені Шевченка та Богословського наукового товариства в Галичині досить широко висвітлені в національній історіографії та працях

українських діаспорних авторів. Цінними є узагальнювальні дослідження довголітнього співробітника НТШ Володимира Дорошенка [12], нинішнього голови НТШ в Україні Романа Кушніра та дійсного члена НТШ в Україні Андрія Фелонюка [20], присвячені різним ювілеям Товариства, його здобуткам. Інформацію про наукові розвідки вибраних членів історично-філософічної секції НТШ, їхню міжнародну співпрацю містить бібліографічний показник, який упорядкувала Лариса Оленич [23]. Ґрунтовним є дослідження з проблематики діяльності БНТ активного організатора української науки в еміграції Володимира Яніва [37] та вихованця Богословської академії у Львові Павла Сениці [26]. Наукову цінність ювілейних видань 1930-х років інституцій Греко-католицької церкви проаналізувала Луїза Ільницька [15], а тримісячника «Богословія» – Роман Бліхарський [1]. Роботу Греко-католицької богословської академії у Львові в галузі археології та фінансовані установою розкопки під керівництвом Я. Пастернака на заході України у 1930-х роках висвітлила Наталя Булик [4].

Виклад основного матеріалу дослідження. Найважливішим завданням Наукового товариства імені Шевченка, згідно зі статутом, було *«плекати та розвивати науку в українській мові, а задля цього провадити наукові дослідження з українознавства та з інших наук, улагоджувати наукові доповіді, з'їзди вчених і літератів, видавати наукові “Записки” і інші наукові твори, видавати премії й підмоги вченим...»*, – справедливо зауважив багатолітній член Товариства, директор бібліотеки, історик В. Дорошенко [12, с. 26]. Особливого розквіту НТШ досягло в період головування історика Михайла Грушевського (1897–1913), який став *«справжнім організатором української науки»* [12, с. 28]. За роки існування установа перетворилася на багатопрофільну академію наук із пріоритетом до проблем українознавства, *«з добре поставленими бібліотекою і музеєм, книгарнею, друкарнею і переплетнею, з численними і різнородними видавництвами, що стала на рівні з іншими того роду чужими інституціями, та гідно зарепрезентувала українську науку, а разом і український нарід перед усім культурним світом»* [12, с. 28].

20–30-ті роки ХХ ст. сучасні дослідники історії установи, зокрема Р. Кушнір та А. Фелонюк, вважають третім (перехідним) періодом

НТШ (1914–1944). Для нього характерний спад наукової та видавничої діяльності, польська дискримінаційна політика (зокрема, у 1923 р. влада позбавила Товариство права друкувати підручники для українських шкіл), брак наукових кадрів і матеріального забезпечення [20, с. 66–67]. Однак силами ентузіастів українська наука продовжувала свій розвиток.

У міжвоєнний період інституцію очолювали літературознавець Василь Щурат (1915–1923), філолог Кирило Студинський (1923–1932), математик Володимир Левицький (1932–1934), антрополог Іван Раковський (1935–1940), її активними членами й надалі залишалися: історики Богдан Барвінський, Мирон Кордуба, Іван Крип'якевич; філолог і музеєзнавець Іларіон Свенціцький; літературознавці Михайло Возняк, Ярослав Гординський; бібліограф Володимир Дорошенко та інші. У галузі гуманітарних знань проявили себе й молоді вчені Микола Андрусак, Ярослав Пастернак, Євген Юлій Пеленський, Володимир Кубійович та інші. У 1920–1930-х роках продовжували виходити «Записки НТШ», «Хроніка НТШ», низка нерегулярних видань.

Наукове товариство імені Шевченка гуртувало більшість галицьких українських науковців, а також українських учених з інших теренів, зокрема радянської України. Вони об'єднувалися в межах трьох секцій: історично-філософичної, філологічної, математично-природописно-лікарської та їхніх комісій: правничої (1894), археографічної (1896), етнографічної (1898), мовної (1899), статистичної (1906), бібліографічної (1909) тощо. Після Першої світової війни до них додалися комісії класичної філології (1918), шевченкознавства (1929), сходознавства (1929), а також нові комісії історичного спрямування – нової історії України (1932), старої історії України (1936), історико-джерелознавча (1936; на основі археографічної) та інші. У 1920 р. для відвідувачів знову відкрився музей НТШ з кількома відділами: культурно-історичним, природописним (від 1932 р. – окремий музей), історично-воєнних пам'яток (від 1937 р. – окремий музей)²; поповнювала фонди бібліотека, яка перетворилася на найбільшу у світі книгозбірню україніки.

Члени НТШ активно співпрацювали також з іншими науковими, громадськими і культурно-освітніми організаціями Галичини,

² Роки створення комісій та музейних відділів Наукового товариства імені Шевченка подано на основі матеріалів «Хроніки НТШ» (1900–1939).

зокрема Богословським науковим товариством. Його появу зумовили складні суспільно-політичні умови та духовне життя регіону: з одного боку – латинізація і полонізація галицького населення урядовими чинниками, з другого боку – русофільський рух і вплив православ'я з Наддніпрянщини, поява радянської комуністичної держави з її атеїстичною програмою, – зазначив П. Сениця у тритомнику «Світильник істини: джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові, 1928/1929–1944», у другій частині якого висвітлено наукову і громадсько-культурну працю богословського наукового осередку в регіоні. Потреба БНТ впливала також із місії України на Сході – Українська греко-католицька церква, як найсильніша гілка Східної Церкви в злуці з Ватиканом, мала окремих обов'язок сприяти зближенню між Церквами Сходу і Заходу [26, с. 14]. Перші загальні збори товариства, скликані за ініціативи та активної участі Йосипа Сліпого в грудні 1923 р., визначили провідні напрями його діяльності. Серед них: плекати і розвивати богословські науки, дбати про організацію вищої освіти духовенства, проводити дослідження і видавати теологічні праці, підтримувати творчі відносини з українськими та зарубіжними академіями й науковими товариствами, утримувати архів, бібліотеку і читальню наукових часописів [26, с. 15–16].

Історію назви установи подає львівська бібліографознавиця Л. Ільницька у статті «Ювілейні видання 1930-х років інституцій Греко-католицької церкви в Галичині». Спершу товариство називалося «Українське Богословське наукове товариство» (зафіксовано у першій і другій книзі «Богословії» 1923 р.), але польський уряд затвердив його як «Богословське наукове товариство», без прикметника «українське», який засвідчив реалізацію ідеї творення автономного національно-культурного життя у міжвоєнній Польщі та якого влада намагалася уникати через суспільно-політичне становище регіону³. Власне, зі створенням БНТ і Греко-католицької богословської академії у Львові дослідниця пов'язує початки української

³ Такий вектор національної політики, спрямований на утиски української мови, шкільництва, культури, польський уряд провадив з метою прискорити інкорпорацію Галичини, асиміляцію етнічного населення краю після рішення Ради Амбасадорів від 14 березня 1923 р. про територіальну належність галицьких земель відновленій Польщі.

богословської науки в Галичині [15, с. 92–93]. Назву «Українське Богословське наукове товариство» (УБНТ), як і хотів його ідейний натхненник Й. Сліпий, установа отримала після відновлення діяльності за межами України, у 1960 р., щоб відрізнити її від аналогічних наукових осередків інших національностей [37, с. 139].

Специфіку роботи БНТ та його основні завдання ґрунтовно виклав Й. Сліпий у виданні «Богословське Наукове Товариство і його статуту» [28]. Першочергово інституція мала «своїми науковими працями знайомити Захід зі Східною Церквою та її теологією...» [28, с. 7]. У публікації «Богословське наукове товариство» на сторінках газети «Діло» за 1924 р. Й. Сліпий пояснив актуальність і нагальну потребу створення ще одного наукового осередку в Галичині, який не мав за мету конкурувати з НТШ і Національним музеєм у Львові (заснований у 1905 р., директор – І. Свенціцький). Навпаки, БНТ, створення якого заохочували члени згаданих наукових установ, завдяки дослідницькій праці і фаховим теологам мало заповнити важливу прогалину на ниві богословської науки, а саме: з питань історії Греко-католицької церкви, літератури, права, археології, забезпечити наукову аргументацію національної ідеї, консолідувати вчених і сприяти відновленню нашого життя, громадського і наукового [29].

У 1934 р. до ювілею Товариства вийшло видання «Богословське Наукове Товариство у Львові в першому десятилітті свого існування (1923–1933)» [2], яке розкриває історію його створення і наукову діяльність. Упорядниками були теолог, церковний і громадський діяч, дійсний член БНТ і НТШ Костянтин Чехович та історик церковного права, дійсний член БНТ Лев Глінка. У вступі акцентовано, що товариство створювали у складних умовах національного життя – поразка визвольних змагань, вирішення «українського питання» на міжнародній арені, яке закінчилося поділом територій між різними державами, зокрема приєднанням північно-західних українських земель до Польщі. Шлях відродження нації упорядники вбачали у розвитку науки, особливо богословської [2, с. 6].

Організація і структура БНТ були запозичені переважно у Наукового товариства імені Шевченка з відповідними змінами. До товариства належали не лише духовні особи, а й світські. Як і в НТШ, був поділ на секції, звичайно, з урахуванням специфіки організації:

біблійна, філософсько-догматична, історично-правнича, практично-богословська. Першим головою товариства був Т. Галущинський, а з 1926 р. – Й. Сліпий.

Члени НТШ були серед засновників БНТ – священнослужителі Тит Галущинський, Йосип Сліпий, Юліян Дзерович, Андрій Ішак, Гавриїл Костельник та інші. Також серед дійсних членів – історики Микола Андрусак, Іван Крип'якевич, Ярослав Гординський, Петро Ісаїв, археолог Ярослав Пастернак, богослов і священник Микола Конрад та інші [37, с. 151–153]. І серед звичайних членів товариства – правознавець Олександр Надрага, історик літератури Михайло Тершаковець, правник Володимир Охримович, бібліограф Євген Юлій Пеленський, мовознавець Іван Копач та інші [2, с. 24–29]. Така співпраця сприяла концептуальному поглибленню досліджень рідної історії, зокрема західноукраїнських земель, мови, філософії, давала змогу підтримувати тісні контакти між представниками світських і богословських наукових кіл.

Ювілейне видання з нагоди 10-річчя БНТ доповнюють короткі автобіографічні довідки почесних та дійсних членів із вибраною бібліографією, які вони надсилали на прохання упорядників. Про це свідчить лист, збережений у ЦДІА України у м. Львові в особистому фонді історика Церкви, дійсного члена БНТ та НТШ Йосафата Скрутня, з рекомендацією подати у життєписі: 1) дату і місце народження, інформацію про батьків; 2) освіту; 3) список наукових праць, коли і де публікував; 4) якій науковій сфері зараз присвячена активна діяльність [14, арк. 31]. Почесним членом БНТ був обраний митрополит Андрей Шептицький, з огляду на його заслуги для розвитку науки і мистецтва, що мали велике загальнонаціональне значення.

За зразком бібліотеки НТШ була створена бібліотека БНТ, що мала високий авторитет у дослідницьких колах завдяки енергійній діяльності Й. Сліпого, котрий у 1923–1926 роках був її першим директором. За 10 років книгозбірня налічувала вже 10 035 томів, серед яких – 115 рідкісних рукописів і 125 стародруків [2, с. 28]. Також з метою збереження і популяризації національної спадщини (чималий відсоток становили богословські твори і церковна культура) Й. Сліпий відвідав приблизно 30 церков і поповнив книгозбірню рідкісними примірниками [3]. У 1939 р. бібліотека БНТ

нараховувала орієнтовно 12 000 томів (500 рукописів і стародруків), серед них багато унікатів і різних видань у галузі богословської орієнталістики та тогочасної теологічної літератури, передусім західної, з численними комплектами журналів [18, с. 91].

Першочерговими завданнями членів НТШ і БНТ була консолідація наукових сил, поширення правдивих знань про Україну у вільному світі через дослідження, публікації, виступи на конференціях, наукових з'їздах. Такі заходи відкривали перед учасниками можливість звернути увагу на себе, на свій народ, на його культуру та її значення на світовій арені, але відсутність державної підтримки і скрутне фінансове становище українських наукових осередків у Польщі обмежували активну участь у міжнародному науковому житті, зокрема у перші роки після світової війни. Певні зрушення відбулися наприкінці 1920-х років. Періодом активної участі українських дослідників у різних наукових форумах стали 1930-ті роки. Інформацію про міжнародні наукові зв'язки наших учених постійно фіксували звіти діяльності секцій Наукового товариства імені Шевченка на сторінках «Хроніки НТШ».

Масштабною подією для наукового світу був VII конгрес істориків у Варшаві в серпні 1933 р. Детальний аналіз конгресу та свої враження історик української церкви і права, дійсний член НТШ і БНТ М. Чубатий подав у статті «VII. Міжнародний Конгрес істориків та українці (спостереження учасника)» на сторінках літературно-наукового журналу «Дзвони» (1931–1939, відповідальний редактор П. Ісаїв), підсумувавши: *«Нині дійшли ми вже до того, що про Україну, про українську науку вже й в окремих її ділянках як в археології, історії права, мистецтва і в других говорить як про річ означену і знану»* [34, с. 474]. Українська делегація складалася із 12 осіб, з них лише 8 виголосили доповіді: Ярослав Пастернак і Вадим Щербаківський (секція археології), Йосафат Скрутень (секція церковної історії), Микола Чубатий (секція історії права), Роман Зубик (секція економічної та суспільної історії права), Мирон Кордуба (секція історії Східної Європи), Іларіон Свенціцький (секція історії мистецтва) тощо [34, с. 472]. Зацікавлення і жваву дискусію викликали виступи Я. Пастернака, М. Кордуби. Понад 50 слухачів зібрало дослідження М. Чубатого, серед них авторитетні історики права, зокрема професори зі Сорбонни (Франція), Рима (Італія),

Гайдельберга (Німеччина). Критичні зауваження щодо доповіді висловив представник радянської науки Петро Савицький (автор російської націоналістичної євразійської ідеології), зазначивши, що М. Чубатий помилково зарахував «Руську Правду»⁴ до історії українського права. Усі його «науково нестійкі» аргументи швидко розвіялися після пояснень Чубатого. Зауважимо, українські історики з УСРР не були на цьому конгресі, хоча радянська делегація загалом брала в ньому участь [34, с. 473].

Організатори заходу через суспільно-політичні обставини не допустили промов українською мовою. Саме тому з ініціативи голови історично-філософської секції НТШ М. Кордуби та за його редакцією Товариство видало збірник доповідей українських учасників конгресу істориків 1933 р. у Варшаві мовами виступів [40]. Назва та вихідні дані книги подані французькою мовою. До видання увійшли такі публікації: «Східні периферії Унетницької культури» Я. Пастернака (німецькою мовою); «Проект символічних позначень для етнологічних студій» В. Щербаківського (французькою мовою); «Виникнення української нації» М. Кордуби (німецькою мовою); «Стан вивчення історії українського права» М. Чубатого (німецькою мовою); «Східні і західні впливи в українському мистецтві XV–XVII ст.» І. Свенціцького (французькою мовою); «Економічна структура села в Галичині на зламі XVIII–XIX ст.» Р. Зубика (німецькою мовою); «Півсторічна історія Василянського Чину (1882–1932)» Й. Скрутня (французькою мовою). Доповідь Й. Скрутня про Василянський чин також з'явилася окремим виданням мовою оригіналу за ініціативи Польського історичного товариства у Варшаві [42]. До слова, учений був першим представником провідного чернечого ордену УГКЦ Чину Св. Василя Великого у складі Наукового товариства імені Шевченка [23, с. 168].

У 1934 р. в м. Софія відбувся IV конгрес візантійських студій. На міжнародному зібранні виступили двоє українських науковців – відомий філолог, етнограф, музеєзнавець І. Свенціцький та історик Церкви Й. Скрутень [10]. Також, як свідчить «Хроніка НТШ»,

⁴ «Руська Правда» – збірник законодавчих актів Київської держави XI–XII ст. на основі звичаєвих норм. До нього увійшли: «Правда» князя Ярослава Мудрого, «Правда» його синів – Ярославичів, «Устав» Володимира Мономаха.

члени історично-філософичної секції Наукового товариства імені Шевченка, водночас і активні діячі Богословського наукового товариства, представляли досягнення національної науки на: V міжнародному з'їзді візантологів у Римі 20–27 вересня 1936 р. (В. Залозецький та Й. Скрутень); XII з'їзді музеологів у Варшаві 26–29 вересня 1936 р. (Я. Пастернак); міжнародному конгресі Pax Romana в Австрії 28 липня – 6 серпня 1936 р. (М. Чубатий з доповіддю про «Головні проблеми церковної унії у Східній Європі») [11].

Отже, запрошень для українських учених із Галичини на міжнародні наукові форуми було багато, але фінансові проблеми суттєво обмежували їхні можливості. Різносторонній характер наукових зв'язків НТШ і БНТ з науковими установами й центрами зарубіжних країн свідчить про високий академічний рівень цих інституцій. Такі відносини стали основою розвитку національної науки, а також важливим засобом консолідації, самовизначення і поступу українського народу.

Найбільшим досягненням Богословського наукового товариства, що принесло йому славу в українській та світовій науці, були наукові видання. Видавничий доробок міжвоєнного двадцятиліття підсумував Й. Сліпий: *«Саме перед війною в 1939 р., БНТ-во досягло вершка свого розквіту. При всіх своїх скромних засобах воно видало 13 томів “Праць Наукового Богословського Т-ва”, 23 томи “Видань Богословії”, 17 томів тримісячника “Богословія”, “Ниву” допровадило до 34 тому, разом з окремим додатком – “Проповідями”...»* [18, с. 92].

Докладніше про видавничу діяльність БНТ читаємо в ґрунтовному і комплексному дослідженні історика, багатолітнього ректора Українського вільного університету, члена відновлених НТШ і БНТ у Європі В. Яніва. Доповнює працю «Бібліографія видань Українського Богословського наукового товариства» (1923–1966), в якій розписано зміст усіх книг «Богословії», а також подано перелік видань у серіях «Видання Богословії» та «Праці Богословського наукового товариства» [37, с. 198–225].

Органом БНТ став тримісячник «Богословія», який виходив регулярно у 1923–1939 роках і був єдиним українським богословським науковим журналом на західноукраїнських землях. Його засновником і початковим редактором був Й. Сліпий. Зміст видання

формували оригінальні статті, розвідки з богослів'я, філософії, церковної історії та канонічного права, релігієзнавства, рецензії на твори теологічного, історичного змісту, огляд національної та зарубіжної релігійної періодики за такими рубриками: «Статті й студії», «Огляди й оцінки», «Вибрані питання», «Всячина – Хроніка», «Богословське наукове товариство», «Книжки і часописи». Журнал інформував читачів про значущі релігійні події, новини богословського й наукового життя, про діяльність БНТ, засідання і рішення загальних зборів товариства тощо. Навколо видання гуртувалися авторитетні богослови, науковці, церковні й культурно-освітні діячі: Андрей і Климентій Шептицькі, Юліян Дзерович, Діонісій Дорожинський, Йосиф Боцян, Микола Конрад, Гавриїл Костельник, Михайло Возняк, Іван Крип'якевич, Василь Лаба, Кость Левицький, Ярослав Пастернак, Тит Галушинський, Володимир Фіголь, Микола Чубатий та інші.

Друкований орган БНТ вивчав сучасний пресознавець Р. Бліхарський, який у статті «Дилема зіткнень та шляхи єднання: антагонізм науки і релігії на сторінках часопису “Богословія” (Львів, 1923–1939 рр.)» [1] пояснив, що випуск фахового журналу був необхідним для розвитку богословських студій та обґрунтовувався насамперед ускладненим доступом до теологічної літератури, яка виходила за межами регіону, а відчутна її нестача загрожувала спадом зацікавлення теологією серед українського духовенства. Матеріали публікували переважно українською мовою, а для підсилення міжнародного авторитету періодичного видання і щоб *«перебувати в руслі західної теології»*, окремі статті друкували латинською і французькою.

У серпні 1926 р. і липні 1927 р. редакція тримісячника двічі отримала благословення Апостольського престолу у Ватикані. Першу грамоту Конгрегація у справах Східних Церков адресувала митрополитові Андрею Шептицькому, другу – секретаріат Папи Пія XI надіслав ректорові Духовної семінарії у Львові о. д-ру Йосипові Сліпому як подяку за всі подаровані видання БНТ [2, с. 13–14]. Тексти грамот італійською мовою та в перекладі українською вміщені на сторінках «Богословії» (1926. Т. 4, кн. 4. С. 341–342 ; 1927. Т. 5, кн. 4. С. 195). Видання часопису припинили у вересні 1939 р. через вступ радянського війська на територію Галичини. Друком з'явилася

лише перша книга XVII тому. Наступні два випуски, вже готові до друку, знищені у львівській друкарні «Бібльос». Лише у 1943 р. вдалося видати книгу, що стала доповненням і продовженням річників «Богословії» за 1939–1942 роки та містила статтю Й. Сліпого «По дволітній перерві» [18], що була коротким підсумком діяльності Богословського наукового товариства у міжвоєнний період.

На високому рівні у «Богословії» представлено бібліографічну рубрику, яка реєструвала нову й актуальну друковану продукцію українських та зарубіжних видавництв. Серед книжкових видань, крім богословської, катехитичної, молитовної та богослужбової літератури, досить широко представлена історична тематика, а саме: загальні праці з історії України, дослідження і мемуари про воєнні та революційні події, краєзнавчі розвідки. Фіксувала бібліографія вибрану мовознавчу, мистецьку та господарську літературу, видання НТШ, «Червоної Калини», ЧСВВ, календарі «Просвіти», альманахи і ювілейні книги громадських організацій та фахових товариств, українські шкільні підручники й посібники. Періодичку подавали зазвичай із розписаним змістом. Згадували літературно-наукові часописи Галичини – «Вістник» (Львів), «Дзвони» (Львів) – та УСРР – «Україна: науковий двохмісячник з українознавства» (Київ), релігійні періодичні видання – «Нива» (Львів), «Добрий Пастир» (Станиславів), «Душпастирь» (Ужгород), локальну краєзнавчу періодичку – «Літопис Бойківщини» (Самбір), а також фахові наукові журнали – «Життя і право» (Львів), «Слово» (Львів), «Українська книга» (Львів), «Рідна мова» (Варшава), «Kwartalnik Historyczny» (Львів), «Przegląd Historyczny» (Варшава).

«Богословія» та серія «Видання Богословії» отримали чимало позитивних відгуків – часопис стояв *«у світовій богословській літературі на одному з перших місць»* [13]. Редакція журналу обмінювалася власними виданнями з 27 редакціями й видавництвами Галичини, зокрема «Бескид» (Перемишль), «Дажбог», «Новий Час», «Червона Калина» (Львів), «Добрий Пастир» (Станиславів) та із 30 за кордоном, наприклад “*Biuletyn polsko-ukraiński*” (Варшава), “*Irenikon*” (Бельгія), “*Biblica*” (Італія), “*Echos d’Orient*” (Франція), “*Maison franco-japonaise*” (Японія) [2, с. 32]. Такий список періодики свідчить про добре розвинутий міжбібліотечний обмін між українськими й зарубіжними науковими інституціями. Збірник містив

низку «історичних, літвістичних, філософічних, археологічних, мистецьких і інших праць, скільки рецензій на книжки з різних ділянок, скільки цінних заміток хроніки, вибраних питань, бібліографічних даних!», – зазначив історик і журналіст Петро Ісаїв у статті в «Дзвонах» з нагоди 10-річчя діяльності БНТ [17].

Рубрику з рецензіями в «Богословії» на українські, польські та німецькі видання з теології, історії української Церкви, історії України, передусім Галичини, найновішої української мемуаристики відзначив В'ячеслав Заїкин. Проте, на його думку, більшість з них як для фахового наукового журналу є дуже загальними, а деякі занадто поверхові й короткі, що взагалі не дає можливості ознайомитися з книгою. Також у відгуку про тримісячник, досить розлогому та ґрунтовному, він наголосив на цінності бібліографічної частини і важливості цього видання не лише для богословів, а й для всіх любителів гуманітарних галузей знань [5].

Критичну рецепцію «своїх» та «чужих» висловлювань про друковану продукцію БНТ з нагоди 10-річного ювілею установи проаналізувала українська письменниця і громадська діячка Марія Струтинська на сторінках «Дзвонів». Вона зазначила, що працями «Богословії» цікавиться вся «католицька Європа» – відгуки про журнал чи вибрані дослідження вмістили українська, німецька, англійська, австрійська, італійська, французька, бельгійська та слов'янська періодика. Бібліографія рецензій охоплює 137 позицій, зокрема публікації В. Заїкина в «Ділі» (1925. 8 верес. (чис. 199) ; 9 верес. (чис. 200) ; 10 верес. (чис. 201) і «Старій Україні» (1925. чис. XI–XII), П. Хомина в «Ниві» (1931. чис. 2), Я. Гординського у «Записках ЧСВВ» (1927. Т. II, вип. 4). Найбільше зацікавлення у західноєвропейській періодиці викликали статті з питань східної церковної культури, історії церковного права, передусім М. Чубатого про правове становище Церкви в козацькій державі. Високу оцінку читачів мали публікації Т. Галущинського, Й. Сліпого про науку св. Томи в Україні й святі таїнства. Водночас авторка звернула увагу, що низка актуальних розвідок надрукована лише українською мовою, що суттєво звужує коло їхніх читачів [32].

Серед видавничої продукції БНТ варто згадати про дослідження видатного археолога, директора музею НТШ (1928–1939) Я. Пастернака. Його внесок у розвиток наукових знань про минуле України

вимірюється роками плідної праці, десятками проведених краєзнавчих експедицій, великою кількістю опублікованих книг, статей і повідомлень. Він був активним учасником багатьох міжнародних наукових з'їздів, підтримував контакти з музеями та науково-дослідними європейськими інституціями, спілкувався із всесвітньо-відомими археологами. Я. Пастернак здійснив розкопки у багатьох місцевостях Галичини, Волині, Закарпаття і Чехословаччини. На основі результатів низки експедицій учений опублікував чимало досліджень в українській періодиці: «Записки НТШ», «Мета», «Богословія», «Літопис Червоної Калини», «Життя і знання», «Літопис Бойківщини», «Наша Батьківщина», «Літопис Національного музею у Львові», ілюстрованих календарях товариства «Просвіта» і європейських наукових виданнях [23, с. 154–161].

З метою наукової популяризації історичних знань і просвіти рідного народу вчений регулярно інформував українських читачів про найцікавіші відкриття національної та світової археології, переконливо доводив автохтонне походження населення України. З його ініціативи у 1929 р. в «Записках НТШ» (Т. 150) з'явилася нова рубрика «Нові археологічні набутки українських музеїв у Львові» з якісними ілюстраціями. У 1932–1933 роках учений під криптонімом «Я. П.» публікував у щоденній газеті «Діло» відомості про цікаві речові знахідки на теренах Галичини, Закарпаття та різних куточків світу під назвою «Нові археологічні знахідки» [25, 38–39].

У 1932 р. в «Богословії» (1932. Т. 10, кн. 1. С. 38–79 ; кн. 2. С. 147–164 ; кн. 3. С. 229–248), а згодом і самостійним виданням [24] з'явилася ґрунтовна робота «Коротка археологія західно-українських земель», яка слугувала підручником для студентів Богословської академії. На основі низки речових пам'яток і літературних джерел учений виклав археологічну періодизацію Західної України за основними фазами розвитку суспільства та його культури: від палеоліту (давнього кам'яного віку) до раннього середньовіччя (княжої доби). Видання містить ілюстрації, найважливішу українську й закордонну літературу з цього питання, резюме французькою мовою та покажчик географічних назв. Текст написаний лапідарно, доступний не лише для фахівців, а й для широкої читацької аудиторії.

Головною ідеєю дослідження є творення української нації в контексті формування східнослов'янського середовища. Я. Пастернак

зазначав, що найдавніші сліди проживання людини на Західній Україні, передусім у Галичині, пов'язані з мустьєрською культурою пізнього палеоліту [24, с. 2], згадував про трипільську культуру часів неоліту і раннього енеоліту і робив висновок про належність місцевого населення до українців ще з доби ранніх слов'ян (княжого періоду): *«Чисто-словянська доба настала в Галичині й на Волині вже до приходу Аварів, яких жорстока влада над Дулібами... скінчилася протягом VII ст... Після того настав спокійніший час розвою державотворчих та культурних відносин, підтверджений від IX ст. вже писаними вітками найстаршого київського літопису»* [24, с. 58]. Чільну роль у націєтворчому процесі дослідник відводить хрещенню Київської держави Володимиром Великим у 988 р. Його праця, за словами М. Чубатого, – це *«практичний підручник та археологічний провідник для нефахових любителів та збирачів нашої старовини»*, вдало заповнює білу пляму в українській археологічній науці, мотивує для організації нових краєзнавчих музеїв і викликає захоплення [35]. Цінність «Короткої археології західноукраїнських земель» засвідчує її перевидання в роки незалежності (Київ, 2013), а наукова спадщина вченого у часописах 1920–1930-х років донині викликає інтерес науковців. Зокрема, львівська дослідниця Н. Булик у статті про археологічні студії Я. Пастернака як професора Греко-католицької богословської академії зазначила, що на окрему увагу заслуговують розкопки у підземеллях церкви Св. Юра у Львові, які розпочалися в червні 1932 р. Результати досліджень археолог висвітлив у детальному звіті на сторінках журналу «Богословія» (1932. Т. 10, кн. 4. С. 312–315). Як наслідок було знайдено сім поховань, серед них – митрополита УГКЦ Сильвестра Сембратовича (1885–1898) і лаврського архимандрита Никифора Шептицького (?–1798), відтворено детальне графічне зображення підземелля храму. Археологічні роботи на Святоюрській горі викликали неабиякий резонанс серед населення. У вересні 1933 р. було скликано пресконференцію, на яку запросили представників львівських часописів («Діло», «Новий Час», «Нова Зоря», «Мета», «Неділя», «Свобода» тощо), а вчений оприлюднив результати розкопок [4, с. 320].

Дослідження собору продовжив відомий архітектор, графік і мистецтвознавець, дійсний член НТШ Володимир Січинський. За ухвалою засідань БНТ від 3 квітня та 6 вересня 1932 р. [26, с. 23]

і за фінансової підтримки Андрея Шептицького він розпочав історично-мистецьке і технічне вивчення храму. Результати роботи вчений опублікував у монографії «Архітектура катедри св. Юра у Львові» (1934) в книжковій серії «Праці Богословського наукового товариства», яка нині вже стала бібліографічною рідкістю, зазначивши: «Свої дослідження над будовою св. Юра автор переводив на місце в дні 15 липня – 11 жовтня 1932 р. і 14 липня – 10 жовтня 1933 р. За цей час автор обслідував і студіював техніку, конструкцію, матеріал і форми будови, виконав точні обміри й рисунки будови, фотознімки і, нарешті, працював по бібліотеках і музеях Львова... використовував потрібну літературу у більших бібліотеках Праги з метою порівнюючої аналізи зі світовими пам'ятками архітектури» [27, с. 27]. Зміст видання також охоплює коротку історію будівлі та її значення в релігійному, культурному і національному житті української громади Львова, історіографію собору, характеристику тогочасного мистецького середовища. Доповнюють працю ґрунтовне резюме французькою мовою, що сприяє розширенню чужоземної аудиторії, показчик імен, репродукція картини Олекси Новаківського «Церква Св. Юра у Львові при заході сонця» та ілюстрації (світлини і креслення), які, на думку рецензента Івана Старчука, виявляють слабкі сторони книги, бо «досить не виразні» [31]. Найбільше джерельного матеріалу про Святоюрський храм автор знайшов у праці польського мистецтвознавця Тадеуша Манковського, який написав розлогу рецензію на монографію В. Січинського. Попри певні хиби, поверховість емпіричної бази дослідження та «ускладнення роботи офіційними органами влади» (а саме неможливість вчасно зробити потрібні світлини), рецензент підкреслив цінність монографії, вдаль застосування різних методів і вміння дослідника формулювати лаконічні висновки на основі технічної документації [41, с. 82].

Серед наукового доробку вченого заслуговують на увагу дослідження з історії української архітектури, її регіональних особливостей, описи окремих пам'яток, опубліковані у науковій періодиці НТШ і БНТ: «Вежа і дім Корнякта у Львові» (*Богословія*. 1932. Т. X, кн. 4), «Бойківський тип дерев'яних церков на Карпатах» (*Записки НТШ*. 1926. Т. 144–145), «Будівництво міста Потилича (з 12 табл. рисунків)» (*Записки НТШ*. 1927. Т. 147), «Сутківська твердиня» (*Записки НТШ*. 1929. Т. 150). Їх доповнюють докладні

обміри архітектурних пам'яток, зарисовки і фотографії цілого об'єкта й деталей, рідкісні джерела та використана література. Провідною ідеєю наукових пошуків В. Січинського було вивчення особливостей розвитку українського мистецтва, з'ясування його місця та значення у загальносвітовому культурному процесі. До роботи він долучав різні методи як гуманітарних, так і точних наук, які давали змогу описати, систематизувати національні мистецькі пам'ятки, зокрема архітектурні, узагальнити наявний фактологічний матеріал і на цій основі провести ґрунтовні наукові дослідження, які доводять, що українська культура, українське мистецтво у всіх проявах упродовж століть не втрачали своєї самобутності.

Пріоритетом серед наукових досліджень на західноукраїнських землях 20–30-х років ХХ ст. було вивчення історії нашої мови та літератури, особливо галицького письменства. Український фольклор активно опрацьовував літературознавець, багатолітній дійсний член НТШ, академік Михайло Возняк, який, за оцінкою В. Дорошенка, *«крім Франка багато заслужився для вивчення української пісенної творчості... пильно студіював усякі можливі стародавні записки, зберігані по ріжних архівах – українських і польських, та повишукував дуже багато цінного матеріалу до історії українських дум, вір[шів] і ліричних пісень...»* [12, с. 101].

Заслуговує на увагу його праця *«У століття “Зорі” Маркіяна Шашкевича (1834–1934)»* [6; 7] з нагоди 100-річчя збірника *«Зоря»* (1834), який уклали львівські романтики, тодішні семінаристи-богослови Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич та Яків Головацький. Видання з'явилося в двох томах у Львові накладом Богословського наукового товариства в 1935 і 1936 роках (томи ІХ і Х видавничої серії *«Праці БНТ»*) з дозволу Греко-католицького митрополичого ординаріату й митрополита Андрея Шептицького від 27 грудня 1935 р. *«Зоря»*, що, за словами редакції, стала *«першим визначним проявом національного відродження в Галичині»* [6, с. 5], була другою⁵ збіркою гуртківців, яка призначалася до друку та складалася з літературних і фольклорних матеріалів: народних поезій, творів М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького, статей про

⁵ Першою рукописною українською збіркою М. Шашкевича та його друзів із семінарії, зокрема Я. Головацького та І. Вагилевича, традиційно вважають *«Син Русі»* (1833), який містив чисто літературний (а не фольклорно-літературний) матеріал.

Богдана Хмельницького, а на обкладинці мав бути портрет славного гетьмана. Збірник, проте, не пропустила цензура, а його зміст значною мірою увійшов до наступного видання гуртка. На перший погляд, – зазначив у рецензії на цю працю М. Гнатишак під псевдонімом «м. г.» в «Дзвонах» (1937), – книги виходять друком запізно, але вони пов'язані з діячами «Руської Трійці» і 100-річчям появи «Русалки Дністрової» (1837), що не применшує їхньої актуальності [21]. Цей альманах був першою книжкою народною мовою на Наддністрянщині, вперше надрукованою фонетичним правописом, «гражданським» шрифтом, книжкою, що містить перші твори нової української літератури в Галичині (сонет, романтичну баладу, прозу), якій судилося стати маніфестом українського національного відродження та першою ластівкою нової літератури на західноукраїнських землях.

Двотомник М. Возняка містить дев'ять статей, написаних на основі рукописного й друкованого джерельного матеріалу з бібліотеки «Народного Дому» у Львові, зокрема з епістолярію Я. Головацького, І. Вагилевича та особистого фонду історика й громадського діяча Антона Петрушевича. Вони висвітлюють працю кожного з членів «Трійці» в галузі народознавства: історичні, етнографічні та мовознавчі дослідження, збирання, вивчення і публікація пам'яток української старовини та усної народної творчості, публіцистичні виступи в пресі, укладання літературно-наукових збірників, граматик і словників української мови, змагання до утвердження національної літератури на основі живої народної мови, що дало початок українознавчим студіям, реформування правопису, впровадження української мови у повсякденний вжиток національної інтелігенції та в релігійні проповіді духовенства. Публікація «Св. Тома Кемпійський у перекладі Івана Вагилевича з 1836 р.» з церковнослов'янської українською є цінним джерелом для пізнання особливостей його літературної мови.

У статті «Кральодворський рукопис в українському письменстві» згадував про діячів, які працювали над перекладом чеської писемної пам'ятки. Серед них: М. Шашкевич (через хворобу не закінчив «Любушиний суд»), І. Вагилевич, М. Костомаров, І. Верхратський, І. Франко. Вперше Шашкевичів переклад окремих фрагментів цього твору з'явився у «Записках НТШ» (Т. 68) в 1905 р. за ініціативи Михайла Тершаковця. Деякі перекладені пісні з «Кральодворського

рукопису» увійшли до «Русалки Дністрової», зокрема «Китиця», «Олінь», «Лишена», «Зазуля» [6, с. 126].

Дослідження М. Возняка отримало позитивні відгуки літературів, критиків. М. Тершаковець у розлогій рецензії в «Записках НТШ» відзначив статті про однодумців М. Шашкевича: Григорія Ількевича як одного з перших збирачів українського фольклору, якому вдалося записати 261 народну пісню та упорядкувати збірку «Галицькі приповѣдки и загадки» (вийшла друком за фінансової підтримки Миколи Верещинського⁶ у Відні 1841 р.); Миколу Устияновича – громадського діяча і священника, побратима «Руської Трійці», з новими джерелами до його біографії [33]. М. Гнатишак у журналі «Слово» оцінив двотомник як оригінальний спосіб ушанування 100-річчя літературного відродження Галичини, що містить цікавий і «найдрібніший матеріал» для вивчення доби Шашкевича, початку національного відродження і впровадження української мови в літературу [8, с. 137].

Важливим досягненням БНТ у науковій галузі, на думку В. Яніва, була організація академічних вечорів – наукових викладів з метою поширити й закріпити католицький світогляд серед широкого кола української інтелігенції. Вони мали дати відповідь *«на великий сумнів і неспокій людини переходових часів, на межі двох епох, коли то “смеркає вчорашине, а світає завтрішине”»*, допомогти протистояти *«небезпекам модерної доби»* [37, с. 170]. З ініціативою організації відкритих лекцій для українців ще в 1920-х роках виступила філософсько-догматична секція товариства [2, с. 47]. Проте втілити цю ідею вдалося аж у другому десятилітті міжвоєнного періоду за сприяння Генерального інституту Католицької акції у Львові⁷. На їхню появу вплинула Католицька акція, сутність якої полягала в найширшому залученні вірних до місійної праці, насамперед

⁶ Верещинський Микола (1793–1882) – український етнограф-фольклорист, педагог, активний громадсько-культурний діяч першої половини ХІХ ст., котрий боровся проти полонізації та онімечування українського населення Галичини і Буковини. Він морально й фінансово підтримував діяльність гуртка «Руська Трійця», майже повністю профінансував перше видання «Русалки Дністрової».

⁷ Генеральний інститут Католицької акції у Львові – керівний орган, створений у Галицькій митрополії в 1931 р. в межах Католицької акції для поширення ідей католицизму серед українців регіону. Його президентом був громадський та церковний діяч Маркіян Дзерович.

інтелігенції, а також певною мірою активізація націоналістичного руху на початку 1930-х років, який засуджував нібито пропольську політику духовенства УГКЦ та усіх католицьких організацій.

До виступів залучали кваліфіковані сили, насамперед дійсних членів та професорів Богословської академії, а самі доповіді за змістом були ґрунтовними, структурованими і доступними як для світських і духовних інтелектуалів, так і широкого загалу. Тематика рефератів була присвячена актуальним проблемам суспільства, історії Церкви на українських землях, розвитку національної культури, формуванню релігійних основ моралі, а також відображала занепокоєння Церкви поширенням антигуманних ідей більшовизму, матеріалістичного світогляду. Окремі тексти виступів перевіряли організатори заходу. Наприклад, Й. Скрутня просили надіслати «до цензури», на ім'я д-ра Маркіяна Дзеровича машинопис лекції «Церква і держава» для перших академічних вечорів [22, арк. 28].

Упродовж 1934–1938 років члени товариства (багато з них були водночас представниками НТШ) виголосили 124 доповіді. Академічні вечори були популярними серед українців, тож їх почали проводити у більших населених пунктах Галичини: у Станиславові (нині – Івано-Франківськ), Тернополі, Рогатині, Коломиї, Дрогобичі, Стрию, Золочеві тощо. Загалом, таких зустрічей поза Львовом відбулося понад 60 [37, с. 174–175].

Першу серію лекцій репрезентують такі доповіді: «Матерія і дух» (Г. Костельник), «Св. Письмо в світлі найновіших археологічних розкопів» (Я. Пастернак), «Рим і Візантія» (А. Іщак), «Сучасне завдання української інтелігенції» (М. Дзерович), «Модерна ментальність і католицизм» (М. Конрад), «Церква і держава» (Й. Скрутень) та ін. Про світоглядну позицію видатних діячів українського письменства розповідали: М. Гнатишак («Г. Шевченко і релігія» (1936), «Ідейні основи творчості М. Шашкевича» (1937), «Література і суспільне життя» (1938), Я. Гординський («Проблема жінки в українській літературі на Радянщині» (1935), К. Чехович («Постать Вишенського в творчості І. Франка» (1937). Доповіді Я. Пастернака ознайомлювали аудиторію з власною історією через археологічні пам'ятки («Археологічні джерела української історії» (1936) та ін.), В. Залозецького – з історією національного мистецтва, його місцем у світовому релігійному та культурному просторі («Світогляд і мистецтво» (1935) [37, с. 171–174] тощо.

Зміст лекцій для академічних вечорів докладно реферувала преса, деякі тексти подавали повністю на сторінках періодики («Богословія», «Мета», «Дзвони», «Діло»). Найактуальніші дослідження з'явилися як самостійні видання, зокрема «Католицизм і націоналізм» М. Конрада [19], «Віра і наука» Й. Сліпого [30], «Суспільно-національна роль [Берестейської] унії в житті українського народу» М. Чубатого [36], М. Гнатишака «Ідейні основи творчості Маркіяна Шашкевича» [9]. Значення академічних вечорів високо оцінив П. Ісаїв у статті «За католицький світогляд», назвавши їх «*Католицькою Акцією у влучній та успішній формі*», яка започаткувала «*популярний католицький університет*» на українських землях. Автор висловив свій погляд на тематику майбутніх лекцій та рекомендував звернути увагу на поступ фізики й медицини, що допоможе підтвердити низку теологічних гіпотез, висвітлити вплив соціально-політичних проблем на духовне життя українців (коєдукація, справа розводів тощо) [16].

Висновки. Отже, появу друкованої продукції Наукового товариства імені Шевченка і Богословського наукового товариства зумовила суспільно-політична ситуація, в якій перебувала Галичина у 20–30-х роках ХХ ст. Видання яскраво демонструють, що найбільш ефективною і раціональною формою організації української науки в період між двома світовими війнами була діяльність громадських наукових осередків та інституцій Греко-католицької церкви.

Особливості розвитку наукових дисциплін в окреслений період визначив сплав національної та християнської ідей. Досліджувані видання є важливим джерелом для вивчення історії української державності, культури, Церкви, філософії, теології, просопографії. Вони були фаховими, ґрунтовними й потрібними, тому їх часто обговорювали критики. Водночас ці праці підкреслюють значення НТШ і БНТ, яке полягає у формуванні національної спільноти вчених, ініціаторів соціально-політичного та культурного оновлення України, творців нових наукових, науково-практичних і культурно-просвітницьких установ. Організаційний зв'язок НТШ і БНТ з інституціями за кордоном був запорукою успішного розвитку і процвітання українства, репрезентації національної науки на світовій арені. Звернення сучасних дослідників історії Наукового товариства імені Шевченка та установ Греко-католицької церкви міжвоєнного періоду до видавничого репертуару НТШ і БНТ у власних роботах засвідчує їхню актуальність і джерельну цінність.

1. Бліхарський Р. Дилема зіткнень та шляхи єднання: антагонізм науки і релігії на сторінках часопису «Богословія» (Львів, 1923–1939 рр.). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2016. Вип. 6 (24). С. 287–297.
2. Богословське Наукове Товариство у Львові в першому десятилітті свого існування (1923–1933) / опрацювали К. Чехович, Л. Глинка. Львів, 1934. 94 с.
3. Богословське Наукове Товариство. *Богословія*. 1925. Т. 3, кн. 3. С. 267.
4. Булик Н. Греко-католицька богословська академія у Львові: археологічні студії (1929–1939). *Сіверщина в історії України*. 2019. Вип. 12. С. 317–323.
5. В. З. [Зайкин В'ячеслав]. [Рец. на журнал]: Богословія : Науковий тримісячник. Видає Богословське наукове товариство / за ред. о. Йосифа Сліпого. Львів, 1931. Т. 9, кн. 1/2. 176 с. 8°; кн. 3. С. 177–282. 8°. *Дзвони*. 1931. Чис. 4/5. С. 311–314.
6. Возняк М. У століття «Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934) : Нові розшуки про діяльність його гуртка. Львів : накладом Богословського наук. т-ва, 1935. Ч. 1. 145 с. (Праці Богословського наукового товариства ; т. IX).
7. Возняк М. У століття «Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934) : Нові розшуки про діяльність його гуртка. Львів : накладом Богословського наук. т-ва, 1936. Ч. 2. С. 147–324. (Праці Богословського наукового товариства ; т. X).
8. Гнатишак М. [Рец. на кн.]: Михайло Возняк. У століття «Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934). Нові розшуки про діяльність його гуртка. Частина перша і друга. «Праці Богословського Наукового Товариства у Львові», том IX. і X. Львів 1935 і 1936, стор. 1–146 і 147–324. *Слово*. 1937. Кн. 2. С. 135–137.
9. Гнатишак М. Ідейні основи творчості Маркіяна Шашкевича. Львів, 1937. 26 с. Відб. з журналу «Слово». 1937. Кн. 3. С. 27–52.
10. Діяльність Секцій. *Хроніка Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові*. 1935. Чис. 72. С. 76.
11. Діяльність Секцій і Наукових Комісій. *Хроніка Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові*. 1937. Ч. 73. С. 52.
12. Дорошенко В. Огнище української науки. Наукове товариство імені Т. Шевченка: з нагоди 75-річчя його заснування. Нью-Йорк ; Філадельфія, 1951. 116 с., іл.
13. З життя наших установ. Загальні збори Богосл. Наук. Товариства у Львові. *Діло*. 1932. 6 січ. (чис. 5). С. 3.
14. Запрошення на засідання історико-правової секції Богословського наукового інституту у Львові // ЦДІА України у м. Львові. Ф. 376 (Скрутень Йосафат – священник). Оп. 1. Спр. 16. 39 арк.

15. Ільницька Л. Ювілейні видання 1930-х років інституцій Греко-католицької церкви в Галичині. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. Львів, 2022. Вип. 14 (30). С. 80–114. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2022-14\(30\)-4](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2022-14(30)-4).
16. Ісаїв П. За католицький світогляд: Академічні вечори Греко-католицької Богословської Академії. *Дзвони*. 1935. Чис. 5/6. С. 350–353.
17. Ісаїв П. Серед наукових змагань (з приводу 10-ліття наукового журналу «Богословія» і Богосл. Наук. Т-ва). *Дзвони*. 1933. Чис. 8/9. С. 405–409.
18. Йосиф, архієп. [Сліпий Й.]. По дволітній перерві. *Богословія*. 1943. Т. XVII–XX, кн. 2–4. С. 91–93.
19. Конрад М. Націоналізм і католицизм. Львів : накладом вид. кооперативи «Мета», 1934. 45, [3] с. (Бібліотека Українського Католицького Союзу ; чис. 2).
20. Кушнір Р., Фелонюк А. Наукове Товариство імені Шевченка: історія, сьогодення, майбутнє. *Вісник Національної академії наук України*. 2019. № 1. С. 64–84. DOI: <https://doi.org/10.15407/vism2019.01.064>.
21. м. г. [Гнатишак М.]. [Рец. на кн.]: Возняк Михайло. У століття «Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934). Нові розшуки про діяльність його гуртка. (Праці Богословського Наукового Товариства у Львові; т. ІХ. і Х). Частина перша і друга. Львів, 1935 і 1936, стор. 1–146 і 147–324, 8°. *Дзвони*. 1937. Чис. 3. С. 107–108.
22. Листи товариств «Просвіта», Українського педагогічного, Генерального інституту католицької акції та ін. до Скрутня Й. з подякою за співпрацю // ЦДІА України у м. Львові. Ф. 376 (Скрутень Йосафат – священник). Оп. 1. Спр. 8. 30 арк.
23. Наукове Товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940): Історично-філософська секція: дійсні члени : бібліогр. покажчик / уклад. Л. Оленич ; вступ. ст. М. Андрейчин ; кер. проекту й наук. ред. В. Вітенко. Тернопіль : Підруч. і посіб., 2017. 272 с.
24. Пастернак Я. Коротка археологія західно-українських земель. Львів, 1932. 96 с., [17] іл. (Відбитка з «Богословія»). Т. Х, кн. 3 ; чис. 11–12).
25. [Пастернак Я.]. Нові археологічні знахідки. *Діло*. 1933. 14 жовт. (чис. 270). С. 4.
26. Світильник істини: джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові, 1928/1929–1944 : у 3 ч. / матеріали зібрав і опрацював д-р Павло Сениця ; Видання Укр. католицького ун-ту ім. св. Климента Папи. Торонто ; Чикаго : накладом студентів Богословської академії, 1976. Ч. 2. 663 с.
27. Січинський В. Архітектура катедри св. Юра у Львові: з обмірами й фотографіями автора та іншими ілюстраціями. Львів : накладом Богосл. наук. т-ва, 1934. 96, XXX с. : іл.

28. Сліпий Й. Богословське Наукове Товариство і його статуту. Львів : накладом Богосл. Наук. Т-ва, 1924. 19 (1) с.
29. Сліпий Й. Богословське Наукове Товариство. *Діло*. 1924. 22 трав. (чис. 111). С. 2.
30. Сліпий Й. Віра і наука. Львів, 1935. 24 с. (Бібліотека «Дзвонів» ; чис. 12).
31. Старчук І. [Рец. на кн.]: Січинський Володимир. Архітектура св. Юра у Львові з обмірами й фотографіями автора та іншими ілюстраціями. Львів : накладом Богословського наукового товариства, 1934. 92 с. + ХХІ таблиця (1 кольорова). *Дзвони*. 1935. Чис. 4. С. 223–224.
32. Струтинська М. Чужі і свої про «Богословію» та її видання: (з приводу 10-ліття). *Дзвони*. 1934. Чис. 4. С. 179–185 ; чис. 5. С. 248–250 ; чис. 6/7. С. 333–336.
33. Тершаковець М. [Рец. на кн.]: Возняк Михайло. У століття «Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934). Нові розшуки про діяльність його гуртка. Частина перша, Львів. 1935, (ст. 1–145). Частина друга, Львів, 1936, ст. 147–324 (Праці Богословського Наукового Товариства у Львові, виходять під проводом о. проф. др. Йосифа Сліпого, т. ІХ–Х). *Записки НТШ*. 1937. Т. 155. С. 279–284.
34. Чубатий М. VII міжнародний Конгрес істориків та українці: (Спостереження учасника). *Дзвони*. 1933. Чис. 10. С. 469–474.
35. Чубатий М. [Рец. на кн.]: Пастернак Ярослав. Коротка археологія західно-українських земель. Львів, 1932. (Відбитка з «Богословії» ; Т. Х, кн. 3 ; чис. 11–12). *Дзвони*. 1933. Чис. 4. С. 205–206.
36. Чубатий М. Суспільно-національна роля [Берестейської] Унії в житті українського народу. Львів : накладом Вид. кооперативи «Мета», 1934. 50 с. (Бібліотека Українського Католицького Союзу ; чис. 1).
37. Янів В. Нарис історії Українського Богословського Наукового Товариства (В 45-ліття заснування). *Наукові записки [УВУ]*. 1967–1968. Ч. 9–10.
38. Я. П. [Пастернак Я.]. Нові археологічні знахідки. *Діло*. 1932. 26 верес. (чис. 214). С. 4 ; 24 жовт. (чис. 237). С. 4 ; 24 груд. (чис. 286). С. 4.
39. Я. П. [Пастернак Я.]. Нові археологічні знахідки. *Діло*. 1933. 10 лют. (чис. 31). С. 4 ; 24 квіт. (чис. 101). С. 4 ; 20 черв. (чис. 157). С. 2 ; 15 верес. (чис. 242). С. 4.
40. Contributions a l'histoire de l'Ukraine au VII-e Congrès International des Sciences Historiques, Varsovie août 1933 / rédigées par Miron Korduba. Léopol : impr. de la Société Scientifique au nom de Chevchenko, 1933. 123 p.
41. Mańkowski T. Z problemów lwowskiej architektury kościelnej. (Z powodu publikacji: Sicynskyj Wołodymir Dr., Arhitektura katedry św. Jura u Lwowi.

- Lwiv, 1934). *Ziemia Czerwieńska* : rocznik Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego we Lwowie. 1935. R. 1, z. 1. S. 76–82.
42. Skruतेń J. Un demi siècle d'Histoire de l'Ordre des Basiliens (1882–1932). Varsovie : Soc. polonaise d'histoire, 1933. 14 p. Odbitka z dzieła zbior.: “La Pologne au 7-e Congrès internat. des sciences historiques”.

References

1. Blikharskyi, R. (2016). Dylema zitknen ta shliakhy yednannia: antahonizm nauky i rehliii na storinkakh chasopysu “Bohosloviia” (Lviv, 1923–1939) [The dilemma of clashes and ways of unity: the antagonism of science and religion on the pages of the journal “Theology” (Lviv, 1923–1939)]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*. Lviv, 6, pp. 287–297. [in Ukr.].
2. Hlynka, L. & Chekhovych, K. (1934, comp.). Bohoslovske naukove tovarystvo u Lvovi v pershim desiatylittii svoho isnuvannia (1923–1933) [Theological Scientific Society in Lviv in the first decade of its existence]. Lviv, 94 p. [in Ukr.].
3. Bohoslovske Naukove Tovarystvo (1925) [Theological Scientific Society]. *Bohosloviia*, 10, 3, p. 267. [in Ukr.].
4. Bulyk, N. (2019). Hreko-katolytska Bohoslovska akademiia u Lvovi: arkhеolohichni studii (1929–1939) [Lviv Greek-Catholic Theological Academy: archaeological studies (1929–1939)]. *Sivershchyna v istorii Ukrainy*, 12, pp. 317–323. [in Ukr.].
5. V. Z. [Zaikyn, Viacheslav], Slipyi Y. (ed., 1931, 4/5). Rets. na zhurnal: Bohosloviia : Naukovyi trymisiachnyk. Vydaie Bohoslovske naukove tovarystvo. Lviv. 1931. T. 9, kn. 1/2. 176 s. 8°; kn. 3. S. 177–282. 8° [Review of the journal: Theology : Scientific trimonthly journal. Published by the Theological Scientific Society / Edited by Yoseph Slipyi. Lviv. 1931. Vol. 9, book 1/2. 176 p. 8°; book 3. pp. 177–282. 8°]. *Dzvony*, pp. 311–314. [in Ukr.].
6. Vozniak, M. (1935). U stolittia “Zori” Markiiana Shashkevycha (1834–1934) : Novi rozshuky pro diialnist yoho hurtka [In the century of “Zoria” by Markiian Shashkevich (1834–1934) : New research on the activities of his literary trio]. Lviv : nakladom Bohoslovskoho nauk. t-va, 1, 145 p. (Pratsi Bohoslovskoho naukovoho tovarystva ; t. IX). [in Ukr.].
7. Vozniak, M. (1936). U stolittia “Zori” Markiiana Shashkevycha (1834–1934) : Novi rozshuky pro diialnist yoho hurtka [In the century of “Zoria” by Markiian Shashkevich (1834–1934) : New research on the activities of his literary trio]. Lviv : nakladom Bohoslovskoho nauk. t-va, 2, pp. 147–324. (Pratsi Bohoslovskoho naukovoho tovarystva ; t. X). [in Ukr.].
8. Hnatyshak, M. (1937). Rets. na kn.: Mykhailo Vozniak. U stolittia “Zori” Markiiana Shashkevycha (1834–1934). Novi rozshuky pro diialnist yoho

- hurta. Chastyna persha i druha. “Pratsi Bohoslovskoho Naukovoho Tovarystva u Lvovi”, tom IX. i X. Lviv 1935 i 1936, stor. 1–146 i 147–324 [Review of the book: Mykhailo Vozniak. In the century of “Zoria” by Markiiian Shashkevich (1834–1934) : New research on the activities of his literary trio. Part one and two. “Proceedings of the Theological Scientific Society in Lviv”, Vol. IX. & X. Lviv 1935 & 1936, pp. 1–146, 147–324]. *Slovo*, 2, pp. 135–137. [in Ukr.].
9. Hnatyshak, M. (1937). Ideini osnovy tvorchosty Markiiiana Shashkevycha [Ideological foundations of Markiiian Shashkevych’s literary work]. Lviv, 26 p. Vidb. z zhurnalu “Slovo” (1937), 3, pp. 27–52. [in Ukr.].
 10. Diialnist Sektzii [Activities of Sections]. (1935). *Khronika Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka u Lvovi*, 72, p. 76. [in Ukr.].
 11. Diialnist Sektzii i Naukovykh Komisii [Activities of Sections and Scientific Commissions]. (1937). *Khronika Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka u Lvovi*, 73, p. 52. [in Ukr.].
 12. Doroshenko, V. (1951). Ohnyshche ukrainskoi nauky. Naukove tovarystvo imeny T. Shevchenka: z nahody 75-richchia yoho zasnovannia [The focus of Ukrainian science. T. Shevchenko Scientific Society: on the occasion of the 75th anniversary of its founding]. Niu-York ; Filiadelfia, 116 p., il. [in Ukr.].
 13. Z zhyttia nashykh ustanov (1932, 5, January 6). Zahalni zbory Bohosl. Nauk. Tovarystva u Lvovi [From the life of our institutions. General meeting of the Theological Scientific Society in Lviv]. *Dilo*, p. 3. [in Ukr.].
 14. Zaproshehnia na zasidannia istoriko-pravovoi sektzii Bohoslovskoho naukovoho instytutu u Lvovi [Invitation to the meeting of the historical and legal section of the Theological Scientific Society in Lviv] // TsDIA Ukrainy u m. Lvovi. F. 376 (Skruten Yosafat – sviashchennyk), inventory 1, file 16, 39 fol. [in Ukr.].
 15. Ilnytska, L. (2022). Yuvileini vydannia 1930-kh rokiv instytuttsii Hrekokatolytskoi tserkvy v Halychyni [The jubilee editions of 1930’s of the institutions of Greek Catholic Church in Galicia]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*. Lviv, 14 (30), pp. 80–114. [in Ukr.]. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2022-14\(30\)-4](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2022-14(30)-4).
 16. Isaiv, P. (1935, 5/6). Za katolytskyi svitohliad: Akademichni vechory Hrekokatolytskoi Bohoslovskoi Akademii [For the Catholic worldview: Academic evenings of the Greek Catholic Theological Academy]. *Dzvony*, pp. 350–353. [in Ukr.].
 17. Isaiv, P. (1933, 8/9). Sered naukovykh zmahan (z pryvodu 10-littia naukovoho zhurnalu “Bohosloviia” i Bohosl. Nauk. T-va) [Among the scientific competitions (on the occasion of the 10th anniversary of the scientific journal “Theology” and Theological Scientific Society)]. *Dzvony*, pp. 405–409. [in Ukr.].

18. Yosyf, arkhiep. [Slipyi Y.], (1943). Po dvolitnii perervi [After a two-year break]. *Bohosloviia*, 17–20, 2–4, pp. 91–93. [in Ukr.].
19. Konrad, M. (1934). Natsionalizm i katolytsyzm [Nationalism and Catholicism]. Lviv : nakladom vyd. kooperatyvy “Meta”, 45, [3] p. (Biblioteka Ukrainського Katolytskoho Soiuzu ; 2). [in Ukr.].
20. Kushnir, R. & Feloniuk, A. (2019). Naukove Tovarystvo imeni Shevchenka: istoriia, sohodennia, maibutnie [Shevchenko Scientific Society: history, present and future]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 1, pp. 64–84. [in Ukr.]. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2019.01.064>.
21. m. h. [Hnatyshak, M.]. (1937, 3). Rets. na kn.: Vozniak Mykhailo. U stolittia “Zori” Markiiiana Shashkevycha (1834–1934). Novi rozshuky pro diialnist yoho hurtka. Chastyna persha i druha. “Pratsi Bohoslovskoho Naukovoho Tovarystva u Lvovi”, tom IX. i X. Lviv, 1935 i 1936, stor. 1–146 i 147–324, 8° [Review of the book: Vozniak Mykhailo. In the century of “Zoria” by Markiiian Shashkevich (1834–1934) : New research on the activities of his literary trio. Part one and two. “Proceedings of the Theological Scientific Society in Lviv”, Vol. IX. & X. Lviv 1935 & 1936, pp. 1–146, 147–324]. *Dzvony*, pp. 107–108. [in Ukr.].
22. Lysty tovarystv “Prosvita”, Ukrainського pedahohichnoho, Heneralnoho instytutu katolytskoi aksii ta in. do Skrutnia Y. z podiakoiu za spivpratsiu [Letters to Skruten J. from the society “Prosvita”, the Ukrainian Pedagogical Society, the General Institute of Catholic Action etc., with gratitude for cooperation] // TsDIA Ukrainy u m. Lvovi. F. 376 (Skruten Yosafat – sviashchennyk), inventory 1, file 8, 30 fol. [in Ukr.].
23. Olenych, L. (comp., 2017). Naukove Tovarystvo imeni Shevchenka i Ternopilshchyna (1873–1940): Istorychno-filosofska sektsiia: diisni chleny : bibliohr. pokazhchyk [Shevchenko Scientific Society and Ternopil region (1873–1940): Historical and philosophical section: current members: bibliogr. index] / vstup. st. M. Andreichyn ; ker. proiektu y nauk. red. V. Vitenko. Ternopil : Pidruch. i posib., 272 p. [in Ukr.].
24. Pasternak, Ya. (1932). Korotka arkheolohiia zakhidno-ukrainskykh zemel [Brief archeology of the Western Ukrainian lands]. Lviv, 96 p., [17] il. (Vidbytka z “Bohoslovii”. X, 3 ; 11/12). [in Ukr.].
25. [Pasternak, Ya.]. (1933, 270, October 14). Novi arkheologichni nakhidky [New archaeological finds]. *Dilo*, p. 4. [in Ukr.].
26. Senytsia, P. (comp., 1976). Svitylnyk istyny: dzherela do istorii Ukrainiskoi Katolytskoi Bohoslovskoi Akademii u Lvovi, 1928–1929–1944 : u 3 ch. [The lamp of truth: sources for the history of the Ukrainian Catholic Theological Academy in Lviv, 1928–1929–1944]. Toronto ; Chicago : nakladom studentiv Bohoslovskoi akademii, 2, 663 p. [in Ukr.].
27. Sichynskiy, V. (1934). Arkhitektura katedry Sv. Yura u Lvovi : z obmiramy y fotografiamy avtora ta inshymy iliustratsiamy [The architecture

- of St. Jura cathedral in Lviv with measurements and photographs by the author and other illustrations]. Lviv : nakladom Bohosl. nauk. t-va, 96, XXX p. : il. [in Ukr.].
28. Slipyi, Y. (1924). Bohoslovske Naukove Tovarystvo i yoho statuty [Theological Scientific Society and its statutes]. Lviv : nakladom Bohosl. Nauk. T-va, 19 (1) p. [in Ukr.].
 29. Slipyi, Y. (1924, 111, May 22). Bohoslovske Naukove Tovarystvo [Theological Scientific Society]. *Dilo*, p. 2. [in Ukr.].
 30. Slipyi, Y. (1935). Vira i nauka [Faith and science]. Lviv, 24 p. (Biblioteka “Dzvoniv” ; 12). [in Ukr.].
 31. Starchuk, I. (1935, 4). Rets. na kn.: Sichynskiy Volodymyr. Arkhitektura sv. Yura cathedral u Lvovi z obmiramy y fohografiamy avtora ta inshymy iliustratsiiamy. Lviv : nakladom Bohoslovskoho naukovoho tovarystva, 1934. 92 s. + XXI tablytsia (1 kolorova) [Review of the book: Sichynskiy Volodymyr. The architecture of St. Jura in Lviv with measurements and photographs by the author and other illustrations. Lviv : Published by the Theological Scientific Society, 1934. 92 p. + XXI table (1 color)]. *Dzvony*, pp. 223–224. [in Ukr.].
 32. Strutynska, M. (1934, 4, 5, 6/7). Chuzhi i svoi pro “Bohosloviu” ta yii vydannia: (z pryvodu 10-littia) [Foreigners and our selves about “Theology” and its publication: (on the occasion of the 10th anniversary)]. *Dzvony*, pp. 179–185 ; pp. 248–250 ; pp. 333–336. [in Ukr.].
 33. Tershakovets, M. (1937). Rets. na kn.: Vozniak Mykhailo. U stolittia “Zori” Markiiiana Shashkevycha (1834–1934). Novi rozshuky pro diialnist yoho hurtka. Chastyna persha, Lviv. 1935, (st. 1–145). Chastyna druha, Lviv, 1936, st. 147–324 (Pratsi Bohoslovskoho Naukovoho Tovarystva u Lvovi, vykhodyt pid provodom o. prof. dr. Yosyfa Slipoho ; IX–X) [Review of the book: Vozniak Mykhailo. In the century of “Zoria” by Markiiian Shashkevich (1834–1934). New research on the activities of his literary trio. Part one, Lviv 1935, (pp. 1–145). Part two, Lviv, 1936, pp. 147–324 (Proceedings of the Theological Scientific Society in Lviv, published by protection Yosyf Slipyi” ; IX–X)]. *Zapysky NTSh*, 155, pp. 279–284. [in Ukr.].
 34. Chubatyi, M. (1933, 10). VII mizhnarodnyi kongres istorykiv ta ukrainci: (Sposterezhenia uchasyuka) [VII International Congress of Historians and Ukrainians: (Participant’s observation)]. *Dzvony*, pp. 469–474. [in Ukr.].
 35. Chubatyi, M. (1933, 4). Rets. na kn.: Pasternak Yaroslav. Korotka arkhologiiia zakhidno-ukrainskykh zemel. Lviv. 1932. (Vidbytko z “Bohosloviu”. X, 3 ; 11/12) [Review of the book: Pasternak Yaroslav. Brief archeology of Western Ukrainian lands. Lviv. 1932. (Reprint from “Theology” ; 10, 3)]. *Dzvony*, pp. 205–206. [in Ukr.].
 36. Chubatyi, M. (1934). Suspilno-natsionalna rolia [Beresteiskoi] Unii v zhytti ukrainskoho narodu [The socio-national role of the [Bresteiska] Union

- in the life of the Ukrainian people]. Lviv : nakladom Vydavnychoi kooperatyvy “Meta”, 50 p. (Biblioteka Ukrainського Katolytskoho Soiuzu ; 1). [in Ukr.].
37. Yaniv, V. (1967–1968). Narys istorii Ukrainського Bohoslovskoho Naukovoho Tovarystva (V 45-littia zasnuvannia) [Essay on the history of Ukrainian Theological Scientific Society (On the 45th anniversary of its foundation)]. *Naukovi zapysky [UVU]*, 9–10. [in Ukr.].
 38. Ya. P. [Pasternak, Ya.]. (1932, 214, September 26 ; 237, October 24 ; 286, December 24). Novi arkeologichni nakhidky [New archaeological finds]. *Dilo*, p. 4 ; p. 4 ; p. 4. [in Ukr.].
 39. Ya. P. [Pasternak, Ya.]. (1933, 31, February 10 ; 101, April 24 ; 157, June 20 ; 242, September 15). Novi arkeologichni nakhidky [New archaeological finds]. *Dilo*, p. 4 ; p. 4 ; p. 4 ; p. 4. [in Ukr.].
 40. Contributions a l’histoire de l’Ukraine au VII-e Congrès International des Sciences Historiques, Varsovie août 1933 [Reports on the history of Ukraine at the VII International Congress of Historical Sciences, Warsawa, August 1933] (1933) / rédigées par Miron Korduba. Léopol : impr. de la Société Scientifique au nom de Chevchenko, 123 p. [in Fre.].
 41. Mańkowski, T. (1935). Z problemów lwowskiej architektury kościelnej [From the problems of Lviv church architecture]. (Z powodu publikacji: Sycyńskij Wołodymir Dr., Arhitektura katedry św. Jura u Lwowi. Lwiw, 1934) [(About the publication: Sichynskyi Volodymyr Dr., Architecture of the Cathedral of St. Jura in Lviv. Lviv, 1934)]. *Ziemia Czerwieńska : rocznik Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego we Lwowie*, 1, 1, pp. 76–82. [in Pol.].
 42. Skruteń, J. (1933). Un demi siècle d’histoire de l’Ordre des Basiliens (1882–1932) [Half a century history of the Basilian Order (1882–1932)]. Varsovie : Soc. polonaise d’histoire, 14 p. (Odbitka z dzieła zbior.: “La Pologne au 7-e Congrès internat. des sciences historiques”). [in Fre.].

Mariya Pirko, PhD, Researcher in Department of Scientific Bibliography, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Shevchenko Scientific Society and Theological Scientific Society: dimensions of cooperation in the 20–30’s years of the XXth century

In article the author analyzed the scientific and publishing cooperation of members of the Shevchenko Scientific Society and the Theological Scientific Society in the 20–30’s years of the XX century based on the printed issues of

these institutions. The main areas of consolidation of the work of Galician scientists were scientific meetings of societies and meetings of sections, at which, in the form of reports, researchers exchanged their opinions and discussed urgent problems of Ukrainian science and society in general. Members of NTSh & BNT were active in international scientific congresses and maintained relations with researchers from other countries.

The appearance of printed editions of the Shevchenko Scientific Society and the Theological Scientific Society were determined by the social and political situation in Galicia. This issues are demonstrate that the most effective and rational form of organization of Ukrainian science in the period between the two world wars was the activity of public scientific centers and institutions of the Greek Catholic Church.

The periodical and book scientific literature of these institutions contains thorough research by theologians, historians, literary critics, linguists, public and cultural figures of the older and younger generations, supplemented by a chronicle of events and illustrative material. These editions were professional, thorough and necessary, so they were often discussed by critics. At the same time, these printed issues emphasize the significance of the Shevchenko Scientific Society and the Theological Scientific Society, which consists in the formation of a national community of scientists, initiators of socio-political and cultural renewal of Ukraine, creators of new scientific, scientific-practical and cultural-educational institutions. Most of these publications presented the principles of the societies' activities, defined their role and place in the contemporary social and cultural life, and were also a guarantee of the successful development and prosperity of Ukrainianism, the representation of national science on the world stage.

The printed editions aroused the interest of scientists and a wide range of intellectuals – secular and spiritual, as evidenced by numerous reviews of it in the press and Academic evenings – scientific lectures in 1934–1938 with the aim of spreading and consolidating the Catholic worldview among a wide range of Ukrainian intelligentsia, which were initiated by the Theological Scientific Society in the 1930's years.

Keywords: *Shevchenko Scientific Society, Theological Scientific Society, "Chronicle of NTSh", trimonthly journal "Theology", book serie "Proceedings of Theological Scientific Society", religious scientific literature, Ukrainian science.*